

Odlišné stanovisko sudkyne Jany Baricovej
k nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 18. októbra 2016
vo veci sp. zn. III. ÚS 408/2016

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 18. októbra 2016 rozhodol, že Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) tým, že nedoručil sťažovateľovi podnet žalovaného na podanie mimoriadneho dovolania adresovaný generálnemu prokurátorovi Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) a vyjadrenie žalovaného k mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora, porušil jednu z požiadaviek spravodlivého procesu, a to kontradiktórnosť konania a s ňou súvisiacu zásadu „rovnosť zbraní“, keďže tým sťažovateľovi neumožnil vyjadriť sa k nim, a zaujať tak svoje stanovisko k argumentácii žalovaného v nich obsiahnutej a sťažovateľ nemal možnosť ani iným spôsobom sa k tvrdeniam žalovaného v nich obsiahnutých vyjadriť, keďže najvyšší súd vo veci rozhodol bez nariadenia pojednávania. Ústavný súd vyjadril názor, že uvedené podania žalovaného boli formulované ako jeho skutková a právna argumentácia a sťažovateľovi mala byť daná možnosť vyjadriť sa k nim. K záveru o porušení kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní ústavný súd dospel predovšetkým vychádzajúc z rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) z 13. januára 2015 vo veci *Trančíková proti Slovenskej republike* (sťažnosť č. 17127/12), v ktorom ESLP konštatoval, že aj keď vyjadrenie odporcu neobsahovalo žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa sťažovateľka už nebola vyjadrila v predchádzajúcom priebehu konania a podľa vlády nemalo vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, bolo formulované ako právna a skutková argumentácia a sťažovateľke mala byť daná možnosť oboznámiť sa s ním. Podľa rozhodnutí ESLP zo 4. 10. 2011 vo veci *Ringier Axel Springer proti Slovenskej republike* (sťažnosť č. 35090/07) a z 27. 4. 2010 vo veci *Hudáková a ďalší proti Slovenskej republike* (sťažnosť č. 23083/05) sa má požiadavka, že účastníci v súdnom konaní musia mať možnosť dozvedieť sa a reagovať na všetky predložené dôkazy

a vyjadrenia, uplatňovať na odvolacie konanie, ako aj na konanie na prvom stupni bez ohľadu na skutočnosť, že odvolanie nemusí obsahovať nové tvrdenia.

2. S rozhodnutím väčšiny senátu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 408/2016 sa nestotožňujem. Nesúhlasím s týmto rozhodnutím, a to s jeho výrokom aj odôvodnením, a uplatňujúc svoje právo podľa § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov pripájam k tomuto nálezu svoje *odlišné stanovisko*, v ktorom vyjadrujem odlišný názor k posúdeniu porušenia zásady kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní.

3. Podstatou kontradiktórnosti a s ňou súvisiacou „rovnosťou zbraní“ je, aby všetci účastníci konania mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na „protiargumenty“ protistrany (napr. IV. ÚS 147/04, IV. ÚS 42/09, IV. ÚS 259/2011, I. ÚS 284/2016). Európsky súd pre ľudské práva v rámci svojej judikatúry požaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť a príslušnú argumentáciu za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je jej odporca (napr. rozhodnutie ESĽP zo 6. 2. 2001 vo veci *Beer proti Rakúskej republike*, sťažnosť č. 30428/96; rozhodnutie ESĽP zo 7. 10. 20014 vo veci *Baumann proti Rakúskej republike*, sťažnosť č. 76809/01; rozhodnutie ESĽP z 27. 10. 1993 vo veci *Dombo Beheer B. V. proti Holandskému kráľovstvu*, sťažnosť č. 14448/88; rozhodnutie ESĽP z 23. 10. 1996 vo veci *Ankerl proti Švajčiarsku*, sťažnosť č. 17748/91 a rozhodnutie ESĽP zo 4. 6. 2002 vo veci *Komanický proti Slovenskej republike*, sťažnosť č. 32106/96). Právo na kontradiktórne konanie znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu, a vyjadriť sa k nim (pozri rozsudok ESĽP zo 4. 6. 2002 vo veci *Komanický proti Slovenskej republike*, sťažnosť č. 32106/96, bod 46). Úlohou súdu je posúdiť, či konanie posudzované vo svojej celistvosti bolo spravodlivé (pozri rozsudok ESĽP

zo 4. 6. 2002 vo veci *Komanický proti Slovenskej republike*, sťažnosť č. 32106/96, bod 47).

4. Nestotožňujem sa s názorom, že požiadavku kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní je potrebné interpretovať čisto formálne a to tak, že z nej jednoznačne vyplýva, že iba samotný účastník konania (strana sporu) musí mať možnosť posúdiť, či a do akej miery je písomné vyjadrenie jeho protistrany právne významné, či obsahuje také skutkové a právne dôvody, na ktoré je potrebné z jeho strany reagovať alebo inak vhodné sa k nemu vyjadriť, pričom nezáleží na tom, aký je jeho skutočný účinok na súdne rozhodnutie (napr. rozhodnutie ESĽP z 12. 7. 2001 vo veci *K. S. proti Fínskej republike*, sťažnosť č. 25702/94; rozhodnutie ESĽP z 28. 6. 2001 vo veci *F. R. proti Švajčiarsku*), t. j. bez ohľadu na skutočný obsah a význam informácií alebo argumentov predložených súdu (mutatis mutandis I. ÚS 230/03, II. ÚS 168/2012, II. ÚS 249/2012).

5. Zastávam názor, že pri posudzovaní porušenia princípu kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní, ku ktorému dochádza nedoručením vyjadrenia účastníka konania (strany sporu) protistrane, je potrebné zohľadniť obsahový význam neoboznámeného vyjadrenia (napr. rozsudok ESĽP z 18. 10. 2007 vo veci *Asnar proti Francúzskej republike*, sťažnosť č. 12316/04; rozsudok ESĽP z 3. 7. 2008 vo veci *Vokoun proti Českej republike*, sťažnosť č. 20728/05). Ak neoznámenie písomných vyjadrení alebo dokumentov v konaní a nemožnosť sťažovateľa sa k nim vyjadriť nemá žiaden vplyv na výsledok konania, pretože prijatý právny prístup neumožňuje ďalšiu diskusiu, nedoručenie vyjadrenia protistrany sťažovateľovi a s tým spojená nemožnosť sťažovateľa sa k nemu vyjadriť nemôže predstavovať porušenie práva na spravodlivé súdne konanie (rozsudok ESĽP z 15. 6. 2004 vo veci *Stepinska proti Francúzskej republike*, č. sťažnosti 1814/02, bod 18; rozsudok ESĽP z 21. 3. 2006 vo veci *Sale proti Francúzskej republike*, sťažnosť č. 39765/04, body 18 a 19; rozsudok ESĽP z 15. 2. 2007 vo veci *Verdú Verdú proti Španielskemu kráľovstvu*, sťažnosť č. 43432/02, body 26 až 28). Aplikácia princípu rovnosti zbraní v postupe konajúceho súdu má zaručiť rozumný stav rovnováhy, v ktorom protistrana môže

reagovať na relevantné argumenty druhého účastníka konania (III. ÚS 402/2008). Z toho vyplýva, že je na uvážení konajúceho súdu, či bude predostreté argumenty považovať za podstatné a ako také ich predloží na konfrontáciu druhej strane. Konajúci súd popri rovnosti účastníkov konania (strán sporu) musí totiž zaručiť aj plynulosť a rýchlosť konania, čo predpokladá selekciu len podstatných argumentov, ktoré bude súd predkladať na vyjadrenie protistrane. Iný pohľad na realizáciu práva účastníka konania (strany sporu) oboznámiť sa s vyjadrením procesnej protistrany by mohol v praxi znamenať neustály (neprestajne sa opakujúci a nikdy nekončiaci) proces vyjadrovania sa jedného účastníka konania k vyjadreniu druhého účastníka konania. Takýto pohľad by mohol mať až znaky prílišného právneho formalizmu, odporujúceho materiálnemu chápaniu princípu právneho štátu (pozri uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 238/2014 z 13. augusta 2015).

6. V okolnostiach posudzovanej veci je nesporné, že najvyšší súd upovedomil sťažovateľa o mimoriadnom dovolaní podanom generálnym prokurátorom a o doplnení dôvodov mimoriadneho dovolania, ktoré mu zaslal na vyjadrenie, a že sťažovateľ sa k nim vyjadril. Podnet, ktorým sa oprávnený subjekt dovoľáva podania mimoriadneho dovolania, nemá pre dovolací súd žiaden meritórny význam a pri posudzovaní prípustnosti mimoriadneho dovolania, ako aj pri samotnom rozhodovaní o mimoriadnom dovolaní naň dovolací súd neprihliada, nie je preň právne relevantný. Pre dovolacie konanie sú právne významné výlučne argumenty obsiahnuté v samotnom mimoriadnom dovolaní podanom generálnym prokurátorom. Len tie predstavujú pre dovolací súd základ pre jeho rozhodnutie. Najvyšší súd pri rozhodovaní o mimoriadnom dovolaní vychádzal len z dôvodov uvádzaných generálnym prokurátorom, ku ktorým mal sťažovateľ možnosť sa vyjadriť. A pokiaľ ide o vyjadrenie žalovaného k mimoriadnemu dovolaniu, je nesporné, že žalovaný vo svojom vyjadrení len zotrval na argumentácii uvedenej v mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora (s ktorým sa plne stotožnil) bez toho, aby ju akýmkoľvek spôsobom podrobnejšie konkretizoval alebo doplnil o nové skutkové alebo právne argumenty. Je nesporné, že v okolnostiach posudzovanej veci neoznámenie podaní žalovaného, a tým daná nemožnosť sťažovateľa sa k nim vyjadriť nemohli mať

a reálne ani nemali žiaden vplyv na výsledok konania, pretože uvedené podania neobsahovali žiadne nové skutkové alebo právne skutočnosti ako tie, ku ktorým sa sťažovateľ už mal možnosť vyjadriť, a teda neotvárali priestor pre ďalšiu diskusiu. Najvyšším súdom realizovaný procesný postup v danej veci vo svojej podstate síce nezodpovedal formalistickej požiadavke na doručenie vyjadrenia jednej procesnej strany druhej procesnej strane, v okolnostiach prípadu bol však postup najvyššieho súdu podľa môjho názoru z ústavného hľadiska udržateľný a akceptovateľný.

7. Ani z rozhodnutia ESLP vo veci *Trančíková proti Slovenskej republike* (rozhodnutie ESLP z 13. 1. 2015, sťažnosť č. 17127/12) nevyplýva, že by ESLP v záujme rešpektovania kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní požadoval doručenie podania účastníka konania protistrane na vyjadrenie za každých okolností. Pre doručenie podania na vyjadrenie protistrane sa požaduje, aby dané podanie otváralo priestor pre ďalšiu diskusiu, resp. iný osobitný dôvod. V bode 46 rozhodnutia vo veci *Trančíková proti Slovenskej republike* ESLP uvádza: „Vzhľadom na všetky okolnosti predstreté súdu súd dospel k záveru, že nebolo preukázané – vládou alebo inými prostriedkami – že by boli dané nejaké osobitné okolnosti, na základe ktorých by vyjadrenia odporcu nemali byť oznámené navrhovateľovi. Predovšetkým, nebolo preukázané, že by možnosť daná navrhovateľovi oboznámiť sa s vyjadrením odporcu a jeho prípadné vyjadrenie sa k nemu nemala žiaden vplyv na výsledok konania buď z dôvodu, že odporcom zaujatý právny postoj neotváral priestor pre ďalšiu diskusiu alebo z akéhokoľvek iného osobitného dôvodu (pozri *Ringier Axel Springer v. Slovenská republika*, bod 87, s ďalšími odkazmi)“.

8. Rovnako z rozhodnutí ESLP z 15. 1. 2013 vo veci *Hanzl a Špadrna proti Českej republike*, z 29. 3. 2011 vo veci *Matošek proti Českej republike* alebo z 29. 3. 2011 vo veci *Čavajda proti Českej republike*, pri ktorých ESLP využil právomoc podľa čl. 35 ods. 3 písm. b) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v znení Protokolu č. 14 k dohovoru vyhlásiť za neprijateľnú každú individuálnu sťažnosť, pokiaľ sa domnieva, že sťažovateľ neutrpel podstatnú ujmu, možno vyvodiť, že (aj) pre porušenie zásady

kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní v prípade nedoručenia vyjadrenia účastníka konania protistrane na vyjadrenie sa požaduje, aby takýmto postupom došlo k spôsobeniu podstatnej ujmy na právach sťažovateľa (I. ÚS 457/2016). V okolnostiach posudzovanej veci podľa môjho názoru postupom najvyššieho súdu nemohlo dôjsť k spôsobeniu podstatnej ujmy na právach sťažovateľa, keďže podania žalovaného, ku ktorým sa sťažovateľ nemal možnosť vyjadriť v dôsledku ich nedoručenia zo strany najvyššieho súdu, neobsahovali žiadne nové skutkové a právne tvrdenia, ku ktorým by sa sťažovateľ už nemal možnosť vyjadriť. Za porušenie zásady kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní možno považovať nemožnosť účastníka konania (strany sporu) oboznámiť sa s právne relevantnými tvrdeniami protistrany, ako aj nemožnosť následne sa k nim vyjadriť. Za právne relevantné tvrdenia možno považovať len také tvrdenia, ktoré predostierajú nové skutkové alebo právne argumenty, a tým otvárajú priestor pre ďalšiu diskusiu.

9. V okolnostiach posudzovaného prípadu je potrebné rovnako poznamenať, že najvyšší súd napadnutým uznesením zrušil rozsudok krajského súdu v spojení s medzitýmnym rozsudkom okresného súdu a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľ tak ešte bude mať danú procesnú možnosť v konaní pred všeobecným súdom predkladať súdu skutkové a právne tvrdenia a dôkazy na podporu svojich skutkových tvrdení, ako aj možnosť vyjadriť sa k skutkovým a právnym tvrdeniam protistrany a k ňou predkladaným dôkazom, t. j. predkladať skutkové a právne argumenty a reagovať na „protiargumenty“ protistrany. Postup najvyššieho súdu tak nedosahuje intenzitu, ktorá by mohla odôvodňovať záver o porušení kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní, a tým odňatí možnosti sťažovateľa konať pred súdom.

10. Vzhľadom na uvedené považujem v okolnostiach posudzovanej veci postup najvyššieho súdu za ústavne konformný. Pre civilné konanie, ako aj správne súdne konanie by mala platiť premisa, že rozhodnutie sa nezrušuje iba preto, aby sa zopakoval proces a odstránili formálne vady, ktoré nemôžu privodiť vecne iné či výhodnejšie rozhodnutie pre účastníka konania (stranu sporu) [R 122/2003].

Podľa môjho názoru mal ústavný súd rozhodnúť tak, že najvyšší súd napadnutým uznesením a postupom, ktorý mu predchádzal, neporušil zásadu kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní.

V Košiciach 18. októbra 2016